

KÖZMŰVELŐDÉS.

AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT HETI KÖZLÖNYE.

Felelős szerkesztő:

66

ZLAMÁL ÁGOST.

Szerkesztőtársak :

Bálinth György.

Erőse József.

Péter János dr.

Wagner Sándor.

HUSZONKETTEDIK ÉVFOLYAM.

A TÁRSULAT TULAJDONA.

2901

GYULAFEHÉRVÁRT.

NYOMATOTT PAPP GYÖRGYNÉL A PÜSP. LYC. KÖNYVNYOMDÁBAN.

1900.

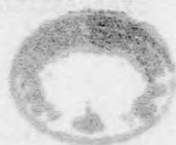
KÖZMŰVELŐDÉS

AZ ERŐSÍTŐ KÖNYV TARTALMAI TÁRSASÁG KÖNYVTÁRA

1911. évi kiadás

ALMAI ÁGOST.

1911. évi kiadás

Peter János dr.
Wagner Sándor.

Bertalan György
Erdős József.

REDAKCIÓS TITKÁRSÁG

A KÖNYV TARTALMAI

1911

ALMAI ÁGOST

KÖNYVTÁR, BUDAPEST, V. KERÜLET, RÓZSA U. 10. SZÁM

Tartalomjegyzék.

	Lapszám.
Új évre	1.
Plutarchos és nevelési elvei Zlamál Ágost	2.
Tarlózás a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.	
Kovács Gyártás	2. 58. 76. 92. 100. 393.
A hét +	4. 12. 28. 37. 60. 77. 94.
Hazaszeretet. Violet Gyula	9.
A Szent Szív kultusza	11. 20. 26.
Székhelyi Majláth Gusztáv Károly gróf, erdélyi püspök körlevele	17.
Ha én király volnék	25.
Erzsébet királyné emlékének iskolai ünneplése	27.
Kegyadományok gyűjtése az örök-imadás templomára	27.
Epilógus Marosvásárhelyi ünnepéhez	27.
Oláhmagyarok. Egy volt oláhországi plebános	33.
† Dr. Groisz Gusztáv. P. J.	35.
Béke és háború	41.
Családi nevelés. Balás Béla	42.
Néhány szó a főgymnasiumunkban nemrég megalakult „Mária” kongregációhoz Szemlélt.	43.
A protestánsok a reviziót kéri	44.
Főfásztöri körlevél a nagybőjt alkalmából	49.
Az Arpádház jelentősége Magyarország történetében Csiky Miklós	57.
Lumen de coelo	66.
Az antik és a keresztény kultúra. Zlamál Ágost	66. 74. 89.
Egy szerény indítvány T. F.	67.
A románok vallási uniója. Erőss József	73.
Művészi oktatás. Dr. Czibusz Géza	81.
A csiksomlyói főgymnasium átelyezésének kérdése. Falusi	82.
A Cantus Gregorianus. Tornay Ferenc	90. 114. 123. 131. 140. 149. 170. 196. 210. 219.
Miszsió Kolozsvárt. S. A.	93. 97.
Báthory Endre. Csiky Miklós.	97.
A gyulafehérvári székesegyház restaurálása. Truppel Győző	98.
A föltámadás ünnepe. Kovács Mihály	105.
Föltámadás. Balás Béla	106.
A gyulafehérvári székesegyház sírköveiről (A. E.)	107.
Néhány szó az őszitőről. Sályos László Ferenc	113. 121.
A székelyudvarhelyi tanári kongresszus. Egy jelenvölt	117.
Néhány szó a csiksomlyói főgymnasium átelyezéséhez Székely	122.
A liturgiák ifjúsági egyesület-eket. Pál Albert	124.
Az erdélyi püspök címe	129.
Az erd. rk. tanárok kongresszusát üdvözlő beszéd. Pál I.	130.
Néhány szó az erdélyi külföldi kántori nyugdíjról. Ferenczi A.	132.
Az erd. róm. kath. tanárok kongresszusát megnyitó beszéd. Soó G.	137.
A művészi oktatás a középiskolában. Gáspár István.	138.

	Lapszám
A historiai hatás ma és a multban. Emberi Árpád	145.
A természettajr tanításához a középiskolában	147.
Püspök ur ő méltóságának a főrendiházban tartott beszéde	153.
A tanítóegyesületek céljairól. Péter János	154.
Az „erdélyi püspök” Z. A.	161. 169. 185.
Felolvasás 1899 ápr. 11. Lakatos Izra	171.
A Pünkösdi bucsu. Cs. J.	171.
Tanulói hibák, azoknak eredete és lektüdeése Szász K.	177.
Bérmaut Háromszéken	186. 204. 211.
Főpásztori körlevél a keresztény nevelésről	193.
Sz. missziók Nagy-Szebenben. Prokupek	197.
Székely és csángó leányok	202.
Az erd. róm. kath. Státus középiskoláiban működő tanárok egyesületének alapszabályai	202.
Ezvárás. H.	209.
Az új tanterv. W.	217. 226. 241.
† Kovács Ferenc	218.
A magyarországi lat. és gör. szert. rk. tanítók segély-alapja vagyonáról és a létesítendő országos kath. tanítói árvalház alapjáról való számadások	221.
A maroszéki szentföldi rk. tanítóegyesületnek Hodoson tartott vándorgyűlést megnyitó beszéd. Péterffy Lőrinc	226.
XIII. Leó pápa ő Szentsége encyklikája az általános jubileumnak az 1900. szent esztendőre való elrendeléséről	233.
Az egyházi archaeologia tanításához. T.	235.
A világ legújabb kegyhelye. Dr. Zaffery Károly	236.
A gyulafehérvári székesegyház. Csányi Károly	242. 250.
Levegőgyakorlatok Csiksomlyón	244.
Az erd. rk. Státus gymnasiumai. Hidvégi	246. 252. 260. 268.
Post festa. W.	250.
Mi lesz a síron túl? Jakab Lajos	253.
Glosszák. W.	257.
A kath. anyaszentegyház tanítása a praedestinatióról Bálint Vilmos	258. 266. 274. 282. 290. 308. 316.
A ritusok szent kongregációjának levele Jézus sz. Szive tisztelétének öregbitéséről	265.
Zürzavar. W.	273.
Papi lelkigyakorlatok Gyulafehérvárt	276.
Az iskolai év kezdetén	281.
A felesiki kerteti papság tavaszi koronagyűlést megnyitó beszéd. Murányi Kálmán	286.
Erzsébet királyné halálának évfordulója. R.	289.
Taufelügyelők képzése Franciaországban. H.	293.
Erzsébet királyné emlékezete. Majláth Gusztáv Károly gróf, erdélyi püspök	297.
Az EMKE és az EKE közgyűlése	300.
Megfigyelések	307.
A magyarországi lat. és gör. szert. rk. tanítók segélyalapja központi bizottsága közgyűlésének jegyzőkönyve	310. 318.
Majláth Gusztáv Károly gróf, erdélyi püspök körlevele a sz. Rózsafüzérről	315.
Egy székelyföldi gymnasium. Vajda Károly	319.

	Lapszám.
1849. október 6. Csiky M.	329.
O-szász iparművészet Erdélyben. Ford. Hidvégi	324.
Támadás az erd. kath. autonómia ellen	331.
Fegyelmezés a nép iskolában. Baló Elek 333. 352. 384. 402.	
Venete, jubileum és plorems	339.
Az erd. rk. Státus igazgatótanácsának évi jelentéséből	341.
Bérmaut Torda-Aranyosban. B. J.	342. 365.
Státusgyűlés	347.
A Mária-kegykép jubileuma	351.
Tanári kongresszus Gyulafehérvárt	356. 369.
A gyulafehérvári új gymnasium felszentelése	359.
Néppárti népgyűlések a Székelyföldön	360.
Munkás-színházak. Dr. Csárusz Géza	367.
Az erd. rk. Státus gazdasági ügyeinek vezetése	367.
A esiksomlyói gymnasium ügye. Senior	370.
Módero paedagogia. Kovács Mihály	375.
Még egyszer a „Csiki Lapok“-nak. Dixi	377.
Budapest rejtelmei. W.	383.
A Székelyföldi kegyuri kérdéshez	391. 400.
A Lipót féle pótdiploma	392.
Az Alsótehérmegyei tört., régész. és term.-tudom. egyet. közgyűlése	401.
Az erd. rk. irod. társulat ezévi közgyűlését megnyitó elnöki beszéd. Ujfalusi J. dr.	407.
Jubiláris karácson. Kovács Mihály	415.
Karácson	417.
A magyar kath. püspökök körlevele	423.
Az év végén. (rt.)	424.

T á r c a.

a) Költemények.

Mariska leányom halála. Tomor Ferenc	13.
Rácsos kertnél. Finnből. Pál A.	61.
Alom . . . valóság. Finnből. Pál A.	61.
Jézus a templomban. Pál A.	77.
Az én szobám. Pál A.	78.
Kereszt. Gencsy István	85.
Krisztos képe. Pál A.	109.
A kolozsvári könnyező Máriához. Fejér Gerő	344.
Új otthon. Bálinth György	355.
A gyulafehérvári róm. kath. gymnasium felszentelése. Fejér Gerő	363.
Borszéken. Gencsy István	371.
Fent és lent. B. Gy.	386.
Az én kis szobám. Várterész Antal	394.
Oszi tájék. Bálinth György.	411.
Nagyobb karversék Adventben a „Magnificat“-ra. latinból Imets F. Jákó	418.

b) Prózáék.

A virág. Rass Károly	4.
Lorenzo Bernini. Romanus	21.
Koronától megfosztott királyné és esászárné. Toli	29.
Karácson Rómában Romanus	37. 44.
A ki először pálnkát főzött. Tolsztojtól. ford. Hidvégi	53.
A szőlő. Rass Károly	70.

	Lapszám
Pogány nyomok. Romanus	86.
Mutandóság. Emmerlingné P. Matild	101.
Husvétör. B. Gy.	110.
A hazafias papság. Izra	118.
Titus diadalja. Romanus	126.
A záradok. Özv. Törökne	133.
Íjtűségünk műveltsége a társadalom tükrében. Embery Arpád	141. 150.
Hunyadi János kormányzó állítólagos siremléke Gyulafehérvárt. A. E. Dr. Bonc Ö.	156. 164.
A zászlók. Romanus	172.
A miből az emberek élnek. Tolsztojtól. ford. Hidvégi	180. 188. 198. 213.
A pápa katonái. Romanus	222. 270.
A könyörületes királyné. Simon Péter	228.
Lourdes. Fejér Manó	254.
Pásztorfiu a költőről. Péterfi Tamás	261.
Levelek Olaszországból. Zaffery	263.
Spiritizmus a vadaknál	277.
Közlekedési eszközök. Cenner Lajos	294.
Genozsáno. Romanus	311.
Primicia. M. Mariska	311.
Egy iskolai vizgáték. Wagner Sándor.	335.
Kovács Janos papnövendek emlékére O. D.	336.
Margit. Szokolay István	344.
Szentbeszédnek hatása. S. A.	363.
† Gelenczei Mihály József	372.
Gyulafehérvár 20 év előtt és most. Biás	387. 394.
A „Stieffe.“ B. J.	404.
A dió. Ford. Hidvégi.	418.
Kilencszázadik karácson. Orbán János	425.

Irodalom.

Pázmány Péter összes munkái. M.	23.
Lélekmentő. Irta Tóth Miki	40.
A papság és a mai társadalom. Sankovics Ignác dr.	56.
Vass A. dr. Az érzetek keletkezése és sorsa. Sz. F.	72.
Kovács Gyárfás. Katholikus bucsujáró	72.
A Balás dr. Historia Ecclesiastica Tom. I. Z. A.	168.
Komárnk I. S. J. Magyarország oknyomozó története. E. 314.	
A. Balás dr. Historia Ecclesiastica Tom. II. Z. A.	373.

A velünk csereviszonyban álló lapoknak és folyóiratoknak időnkénti s a hozzánk beküldött műveknek rövid ismertetése csaknem minden számban.

A társulat hivatalos ügyei.

Jegyzőkönyv az 1898. dec. 7-i vál. gyűlésről	8.
„ „ 1899. jan. 4 i „ „	31.
„ „ 1899. febr. 12-i „ „	64.
„ „ 1899. máj. 17 i „ „	184.
„ „ 1899. nov. 15-i „ „	381.
„ „ 1899. évi közgyűlésről	409.

Napi események.

Minden egyes számban, melyben a pályázati s egyéb hirdetések és szerkesztői üzenetek is föllelhetők.

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELNIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>	A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnokai — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatálnak küldendők.
Egész évre — — — — — 4 frt	—	
Félévre — — — — — 2 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Szegyedévre — — — — — 1 „		

Új évre.

A társadalom a szétzüllés útján van, a lejtőn lefelé halad. Ugy alant, mint felet bizalmatlanságot, szétbuzást látunk. Hazugság, ráfogás, az ellentétek kiélesítése s mindezek végén a párbaj.

A társadalom eltért azon alapról, melyre a kereszténység helyezte. Az együvértartozás, a közöseredet érzete, a szereteten alapult egység, mely a modern társadalmat a pogány társadalom fölé helyezte, már csak iskolai tanoknak bizonyulnak.

Pedig ezért imádkozott az isteni Üdvözítő a Kálvária hegyen. „Atyám — ugymond — tartsd meg őket a te nevedben, hogy egygyé legyenek, mint mi vagyunk.“ — Legfőlebb az érdekek közössége köti össze az embereket, de csak egyidőre. Egy ellenkező érdek felmerülése a látszólagos egységet is szétrobbantja.

A jelen társadalom nem lehet önmagának célja. De azért megvannak a javai, melyek után jogosan törekedhetünk; hisz ezeknek helyes használata az örök célhoz vezet. De ezekben is szeretetre, áldozatra van szükség, hogy a magánérdek a közérdek felett álljon. Mert mi helyt a szeretet helyét a közérdek foglalja el, a társadalom léte van veszélyben. — A szeretet megszenteli a jogot, de a jog akkor bír hatálylyal, ha ez erkölcsi törvényen alapszik. Ha a társadalom eltért az alaptól, vége minden tekintélynek.

Az ember miudig bizonyos eszmény után szalad. De a honnan a szeretet ideálja eltiüt, ott az önérdék eszménye uralkodik. — Machiavelli kora óta politikai rajongásnak tekintik a szeretet törvényét. Es mégis bármit akarunk, a keresztény politika marad az egyedüli helyes politika.

Az Istentől megszabott határon belül, az embernek saját java iránti elcszeretete természetszerű s az összhangot sem zavarja meg.

Ezen határon belül minden egyes lény egymás

mellett fenállhat, kitézött feladatának megfelelően anélkül, hogy a közérdeket veszélyeztetné, csak a legfőbb célt szem elől ne téveszse.

Aristoteles szerint az ember a legfőbb jó bírása után törekszik és ez boldogítja őt. A keresztény erkölestán ugyanazt hirdeti. De bármily magasztos is Aristoteles felfogása, az embert még sem emeli önmaga felé, mert nem ismer eszközöket az emberi souverain szabadság fékezésére. Szabadságra törekszünk, valóságban pedig szolgák vagyunk. A keresztény szabadság a szeretet törvényén alapszik s ez által a társadalomban a szeretet kincséit hintiszét.

Haladás! Mily szép fogalom. De hol találjuk meg? „Legyetek tökéletesek, mint mennyei Atyátok tökéletes.“ Az Isten képe alkotott embernek úgy egyéni, mint társadalmi eszménye Istenben van. Ez után kell törekednie. „Sokan mondják: ki mutatja meg nekünk az üdvöt? De mi meg vagyunk jelölve, oh Uram arcod, fényével.“ — A mily arányban közeledik az ember ezeu eszményhez, ép oly arányban eszközl haladását.

Akadályok mindig lesznek. Ez a bűn következménye. Küzdelemre, kitértő küzdelemre van szükség. A megváltásban természetfölötti segély van biztosítva számunkra. Ezért jött az ember Fia a földre, hogy eszményt nyújtson, hogy példát adjon. „Más alapot senki sem vethet azonkívül, mely vettetett, mely Krisztus Jézus.“

A hit adja az irányt tetteinknek; a szeretet életet, buzgalmat és kitartást önt belé. — Jelen társadalmunkban, melyben a szabadság már-már oly sokszor hajótörést szenvedett, az isteni törvény, mint egy fényt lövelő fárász jelenik meg, mely az eltévedt hajóst biztos kikötőbe vezérli. Az isteni törvény ad tekiutélyt minden hatalomnak. E nélkül hiába hoznak törvényeket a parlamentek, hiába szentesítik azokat a fejedelmek. „Altalam kormányoznak a ki-

rályok és általam parancsolják a törvényhozók mi igazságos. Mert a ki az emberre oly törvényt kényszerít, melyek az istenit sértik, az meghamisítja a törvény eszméjét. Forradalmi eszmék szerint pedig nem lehet kormányozni.

Egyedül a kereszténység adhatja vissza az alapjában megrendült társadalomnak a békét és nyugalmat. Egyedül a szeretet képes az erkölcsi világot ellelensúlyba helyezni.

Ily gondolatokkal kívánunk mi *boldog új élet* és keresztény tömörülést. Vajha az elhaló század boldogságot hozna a szenvedő emberiségre! Vajha az visszatérne a kereszthez, a keresztény tanokhoz!

Plutarchos és nevelési elvei.

(Vége.)

Szükséges tehát, hogy az összes általános ismereteknek legalább az elemeit — hiszen mindenben nem lehet tökéletes — megtanulja; de a bölcsészetnek mindenek fölött elsőséget adjon. Valamint a test ápolására két tudományt találtak föl az emberek: az orvost és a testgyakorlatot, melyek elsője az egészséget, másika a testnek jó magatartását eszközi: úgy a lélek betegségei és szenvedélei ellen egyedül a bölcsészet az orvos; mert csak ez által ismerhetni meg, mi szép vagy rút, mi igazságos vagy igazságtalan, mi választandó vagy kerülendő, miként kelljen Isten, szülők, öregebbek, törvények, uralkodók, barátok, nők, gyermekek, házbéliek s egymás iránt viseltetnünk, hogy t. i. imádjuk az Istent, tiszteljük a szülőket, legyünk szerények az öregebbekkel szemben, engedelmeskedjünk a törvényeknek, hajoljunk meg a felsőbbség előtt, szeressük a barátokat, józanok legyünk a nőkkel, kedveljük a gyermekeket s ne méltatlankodjunk a szolgálón. És a mi legfőbb, hogy ne legyünk sem a szerencsében mértéktelenül vigak, sem a bajokban föltötte bászak, sem a gyönyörökben zabolátlank, sem a haragban szenvedélyesek és állatiak.

De a régi írók munkáit sem kell kiesinyleni, hanem azokból is böngészni; mert azok foglalják magukban az oktatás anyagát s így magából a forrásból merítik a tudományt.

A testgyakorlatból is oktatni kell a gyermeket, úgy a szép testtartás, mint az erősödés céljából; mert az ép öregségnek alapja az ifjúságban szerzett testi ügyesség.

Valamint pedig derült időben a viharra is el kell készülni, úgy az ifjúságban takarékoskodni kell az egészséggel és mérséklettel, hiszen ezek útra valók az öregségre.

Mindezen jóra intelmekkel és rábeszéléssel, ne pedig büntelmekkel és veréssel indítsuk a gyermekeket, különben eltompulnak és elborzadnak részint a verés fájdalma, részint a méltatlanság miatt. Ellenben a dicséret és fedés hasznosabb minden büntalomnál, mert amaz buzdít a jóra, emez visszatart a büntől.

Valamint a növények mérsékelt mennyiségű víztől diszlenek, elárasztva pedig elsatynulnak: úgy a lélek is arányos munka által növekedik, az igen sok munka következtében pedig eltopul. Azért szünidőt is kell engedni a gyermekeknek, meg-

emlékezve, hogy egész életünk munkára és pihenésre oszlik; s ez az oka, hogy nem csak ébrenlét, hanem álmom is, nemcsak háború, hanem béke is, hanem csak vihar, hanem dert is, nem csak köz-, hanem ünnepnapok is léteznek. Egy szóval, a nyugalom a munka fűszere.

Gyakoroljuk mindenek fölött a gyermekek emlékezőtehetségét, mely mintegy tárháza a műveltségnek. Azért regették, hogy az emlékezet istennője a Múzsák anyja. Ezt kell tehát gyakorolni, akár jó emlékeztetlek a gyermekek, akár feledékenyek; mert egyrészt erősítjük a természeti tehetség hatalmát, másrészt pedig pótoljuk annak hiányát; hiszen széper mondta Hesiodos:

A ki szokott keveset hozzá illeszteni kevéshez,

És gyakran teszi ezt, gyorsan szaporítja halomná.

Ne teledjék pedig az atyák, hogy a tudományok emlékezeti része nemcsak a műveltségre, hanem az élet teendőire is hasznos befolyású. Mert a történet dolgok emlékezete vezér csillagul szolgál a jövődök körül való helyes tanácskozásban.

De már tovább nem folytatom ez alkalommal.

Amint láttuk, Plutarchos a testi, szellemi és erkölcsi nevelésre nézve nagyon helyes és józan elveket állít föl. Erdekes az előadása, megkapók a hasonlatai, egyszerű és szép a stílusa, de hiányzik belőlük az a jótékony melegség, mely az ember szívét akkor elárasztani, mikor magasabb eszmék hatolnak lelkébe. Hiányzik pedig azért, mert a vallásos nevelésnek kevés nyomát találjuk azokban. Az Istenhez való fölemelkedés lehetőségét és szükségét Krisztus Urunk hangoztatta először s a keresztény nevelőket bizta meg ezen nagy és szép munka teljesítésével. Legyünk erre büszkék, hiszen a Megváltó munkájának vagyunk napzásomai.

(Zlamál Agost.)*

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.

Összeszedgeti: *Kovács Gyúrfás.*

IV. Plébániák.

B. Szamosújvár. A latin szert. plébánia. — Initia et progressus Ord. Seraphici in neorecta hac civitate Szamosújváriensi.

A zárda krónikása — Márton Lajos — *Domus Historiájában* nemcsak az 1848—49 évi szabadságharc mozgalmaokról teve említést, hanem szélesebb körre is kiterjed. Megörökíti ugyanis azon orosz-török háború lefolyását is, mely eme két hatalom között nemsokára az 1848—49-es évek Európaszerte nagy hullámokat vert népszabadsági mozgalmak lezajlása után Európa békéjét nem kis mértékben háborgatta. Márton Lajos ezen orosz-török háborúról következően tesz említést:

„Európa csendes békéjét, mely az 1849-ben leviharzott forradalmak után szilárdulni láttaték, újból borús fellegek fenyegetik. Ugyanis a nagyravagyó orosz cár a Szent Sirkulcsait és a keleti keresztények védjogát a portától magának követeli, mi csak ürügye terjeszkedési vágya kielégítésének — de mi töle megtagadtatik — meglehető, a nyugati hatalmók beleegyezésével. Azért is az orosz számtalan hadi

*) Felolvasta az alsófehérmegyei róm. kath. tanító-egyesületnek 1898 évi őszi közgyűlésén Tövisen.

erökkel tölté el a Dunai fejedelemségeket t. i. Moldva és Oláhországot, s a nyugati hatalmasságok s különösen Ausztria közbenjövésére sem voná vissza hadi erejét. Sőt nyílt csatára kelt a dolog a törökökkel, kik a muszkákat, hányszor szerencsét próbálnak, mindig nagy vesztéssel verik vissza. Ezen orosz macacsság felingerlé Angol és Francia országokat a töröknek segítségére lenni s hatalmas tengeri és szárazzi erőt határoznak Törökön integritása fentartására, a muszka büszkeség megalázására és korlátok közé szorítására. Isten tudja, mit ad a jövődö!*

Emezeket 1853-ban jegyezte fel a szerzetesiró és 1854-ben imigy folytatja:

„Mult évben megkezdett csatározás a török és muszkák között véresen foly Oláhországban, melyben a törökök Európa bámulatára iszonyu erőt és erélyt fejtének ki. Ezen erélyes eljárás az ellenséges Francia és Angol Cabineteket egyesíté — mint a mult évben híre vala — ténylegesen, s e két ország szövetségre lépe Európa közös ellensége legyözésére s tetemes erőt készítve, nyílt háborút üzenének a muszkának, ki azonban semmit sem tágita macacs feltételében, sőt erejét naponta szaporitá Oláh és Moldva országokban. Azonban a szövetséges seregek — bár lassan — érkezettek a csata színterére, mialatt a törökök elleneik irányában győzelem után győzelmet arattak elannyira, hogy a muszkák Szilisztríat buzamosb ideig hasztalan ostromolván megszámlálhatlan vesztéssel gyalázatosan visszavonulni kényszerítettnek s mindakét országból — mi ozból? — seregeiket visszavonták és az osztrákok fedezetül békeségesen bemenének Oláh és Moldvaországokba. Ezután az egész csatátér áttétetett Krimába, hol is, jelesen Szebasztopol, mint a muszka erő és tengeri uralom szive, szétrombolása és elfoglalása vala igénybe véve. Mindazonáltal ez évben semmi jelentékeny foglalás nem történt, mindakét fél kisebb oldalas csetepaték között iparkodván magát megerősíteni a következő homályos jövőre.“ (157.)

„Az 1854-ik év harei riadói között jól esik hallanunk örvendetes mennyegzői bangokat is. Ugyanis: „Ö Cs. kir. Apostoli Felsége I. Ferencz József ez évi ápril 24-éa kelt egybe bajor hercegnő Erzsébet ő fenségével Bécsben, mely magas ünnepejyre a terjedelmes monarchia minden részeiből több érsekek, püspökök és országnagyok jelentek meg. Maga Szamosujvárt az ünnepejyt nagy kivilágítással ünnepelte.“ (157.)

A szerzetesháza nevezetes, hogy a lorettói kápolnát, melynek szarvazata bedölt vala, a ház előjárója — Márton Lajos, majd Czecz Mártonné és más buzgók áldozatkészége kijavittatva, ismét alkalmassá tették, hogy a Mária-kultusz gyakorlásának kedves helye lehessen. (158.)

Ezen rövidke kitérés után az 1855-ik évet is háborus-kodásokkal kell megkezdendünk, mert az orosz-török háború „ez évben is változó szerencsével foly és ömik a vér jelesen Szebasztopol ostromlása alatt. Azonban sem egyik, sem más részre a győzelem biztos viránya nem zöldellik. Megvállik mit szül a jövő?!”

De nemcsak a harctéren dühöngött az ádáz pusztítás tüze, hanem, bár békés viszonyok között a tűz könyörtelen heve évtizedekig kiható rombolást vive véghez Szamosujvárt is, melynek ugy városa mint a franciskánusok háza és temploma is erősen megszenvedték az iszonyatos elemi csapást. Ezen tűzvészt a ház történése igy adja elé:

„Midőn szeptember 21-ik estéjén minden polgár nyugalmat nyoszolyáján keresné: búskomoly vészharang hangok zaklaták fel a szenderülni készülőket. Ugyanis 8 $\frac{1}{2}$ óraker városi gazdaságfelügyelő Szongott Kristóf istállójából — a Govrik utcában borzasztó füsttel emelkedett lángok világították meg a légtér, s 1—2 óra alatt a szép város nevesebb és tehetősb része lángtengerben úszta, míg a polgárság kétségbe eseten, ugyszólva kezét fejére kapcsolva várta, hogy mentől előbb esnek keresztül a nagy katasztrófán. Igen; mert oltó eszköz nem vala. Oltó kezek hiányzának. Az esközök gondatlan felvigyázat miatt el voltak romolva. A felsőbb rangu polgárság ilyenkor csak nézni és parancsolni vagy jajveszékelni szokott. A tevékeny kezek pedig u. m.: alrendű kereskedők és magyar mesteremberek Lekencen vásárban valának. Eszerint a könyörületlen elem hol tetszett, ott dühöngött és kezek nem tételenek annak akadályozására. A Conventet a magasztos és dícső templommal együtt a sorokat író (Márton Lajos gárgyán) egyetlen inással a templom híjából 1—2 óraig éjfel után védé, több versen oltván el a lebulott szikráktól (keletkezett) lángokat. Azonban az irtalgatlan elem hatalmas terjedése alatt végre meg kelle hajolni és életveszedelmével meneküle a már pattogó zseudegyfedél alól s eként elhunyt atyáinknak, a pusztá falakat kivéve ernyedetlen iparral üzött százados — és még szinte be sem végzett műve semmivé lön. Elhamvadt a fatonony széphaugu két haranggal együtt. Hattyudalát zengé a hat változatos orgona. Behullanak az izmos stakaturgerendák s emésztő lángjaikkal a páratlan csinoságu padokat, két mellékoltárt, több képet — szóval mindent semmivé tevének s azon magasztos imaház, hol millió (?) ajkak napontai imája emelkedék a természet Urához, ijesztő baglyok féskézivé törpüle.“

„A Convent, mint vonagló, de még élni akaró ember nagyon bajosan gyúla a templom födeléről lehullott üszköktől. Várta a szabadulást; de sem víz, sem ember nem vala megvédésére, a nagy rémületben mindenki magáról gondolkodván! Ez is tehát elhamvada, mint utolsó áldozata a borzasztó tűzvésznek. E szerencsétlen alkalommal elhamvada 42 legjelesebb ház és 52 istálló, faszin stb. — nevesen a piac környékében.“

„A Convent és templom vesztése hivatalos felvétel szerint 20000 (huszezer) pengő forintra ruga. — Nagy csapás! De Isten, ki a benne állhatatosan bizók el nem hagyja, annyira megsegíté írónak — Márton Lajosnak — ernyedetlen szorgalmát, miszerint jó ismerősei és a Provincia, jelesen Minister Provincialis főtisztelendő Keresztes József atya közbenjárása által két hónapok alatt az egész Conventet állandó kemény födéllal borítottá be oly szándékkal, hogy ő vagy utódjai lassanként az egész Conventet cserép alá vegyék. — Ez idő alatt nem maradt pangásban a városi károsult polgárság is ugyannyira, hogy a beköszönő kemény tél alig találá 3—4 pusztá falat fejté takarója alá. A Conventet deési ácsmester Pászternák Mihály födé be. Az egész munka némi materialékat kivéve 1540 ezüst frt és 94 krajcárba került — a Convent adván kosztót és szállást a mester embereknek (158—160.)

(Folyt. köv.)

A hét.

Lapunk ez évi folyamában ismét megnyitjuk e rovatot. Azt hisszük, hogy ezzel is kedveskedhetünk olvasóinknak. A hétnek politikai és társadalmi kimagaslóbb eseményeit fogjuk reflexiókkal kísélni. Nem újdonásokat fogunk tehát írni, hanem csak az ismerteket fogjuk úgy csoportosítani és saját felfogásunk szerint megvilágítani, hogy a hét végén mindenki maga előtt láthassa a hét történetét akárcsak egy tükörben. — Es most e kis tájékoztató után engedjék meg t. olvasóink, hogy pár szóban felujtsunk valamit azokból, miket mult évi évfolyamunk első számának éppen ezen rovatában írtunk 1898. jan. 1-én: „Még e héten is vastag köd ül a politikai látóhatáron. Kompromisszum, miniszterválság, alkotmányfelfüggesztés! Ezek a jelszavak töltik meg a levegőt. Mit fog ezek közül a közel jövő érvényre juttatni? Ma meg, habár kevés idő van hátra, korán volna jóslómi.“ Es ime azóta egy teljes esztendő pergett le az idő kerekén, ma sem tudunk a jövőre nézve semmi biztosat, mert ma még sokkal zavartabb, sötétebb és minden tekintetben veszedelmesebb a helyzet, mint egy évnek előtte. Egy év előtt *legalább formailag* még meg volt a parlament *ellenőrző joga és szünete*, ma egy év után a többség egyszerűen félrelökte a parlamentet, helyébe tette a pártklubot s a lex Tisza által lemondott legfőbb jogáról és kötelességéről: az ellenőrzésről s a kormánynak ilyenformán jó előre megadta minden ténykedésére a felmentést. Ezután tehát parlamentünk nem lesz, hanem lesznek pártklubjaink. Es ezt a szegényletes állapotot rövid 30 esztendő alatt kellett megérnünk. Ezek után csakugyan nem mondhatjuk igazságtalannak azt a hüllőldről sokszor hangoztatott vádat, hogy a magyar nemzet politikailag érletlen. Pedig mégsem egészen igaz ez, hanem csak az az igaz, hogy a vezetők lelketlenül és hazafiatlanok. Mit lehessen arra a kormányra mondani, mely az alkotmányt nemcsak, hogy meg nem őrzi, de az őt támogató érdekszövetség által még annak is útját vágatja, hogy tetteiért felelősségre vonathassék. Miért ne lehetne elmondani ma is azt, a mit *Teley László gr.* 1860-ban mondott: De akár mint okoskodjunk, nem rendkívüli, nem természetelleni-e azon elv, mely szerint oly országban, hol mindenki a maga tetteiért tel-lös, bármily esekély körü és következményü legyen az, ezen felelősség alól éppen a bíró s *kormány* legyenek kivéve, kiknek őrizetére és kezelésére bízották a nemzet legbecsesebb kincsé: törvény és alkotmány *s éppen ezek ne vonathassanak kérdésre: vajjon elpararolták-e ezen kincset, vagy megőrizték vagy gyarapították?*“ Lám-lám, a mitől *Teley L.* 1860-ban, tehát az abszolútizmus végső alkonyán félt, azt ma a Tisza — Bánffy kompánia érvényre juttatta. Bánffy meghatalmazás nélkül unjonoztatbat, adót szedethet, a parlamentet szétkergetheti, minden megye nyakára ültethet egy osztrák generálist, minden becsületes hazafit, a ki talán vetőzna, becsukthat, szóval az országot egyik szegletétől a másikig lángba boríthatja, mert hiszen *ő tetteiért nem felelős.* Es ez mind szép. Csupán csak azt nem értjük, hogy a ki már tetteiért sem vonható felelősségre, hogyan tarthatja kezében a kormány gyepöljét.

Körülbelül a Horánszky segédei: Szemere és Károlyi I. gr. is (kiknek pedig tiszta jelleméről az egész ország meg van győződve) így fogták fel a dolgot, midőn a miniszterelnök példátlanul durva leveléért nem *lovagias elégtételt*, hanem csupáncsak *fegyveres megtorlást* kértek. Ime a lovagias magyar nemzet egyik legmagasabb állású tagja éppen parlamenti szereplése révén odáig jutott, hogy elégtételt nem is kívánnak tőle. De hát a ki tetteiért nem felelős, attól fegyveres megtorlást is kár volt kérni.

Mi különben elvből is ellenségei vagyunk a fegyveres lovagiaskodásnak, de ebben az esetben annál inkább más forumra bízunk volna az ítélkezést.

Az régi dolog, hogy a háborúnak végoka: a béke, de ki gondolta volna, hogy a millenáris *Treuga Dei*-nek, ennek

a nemes célzatú fegyverszűnetnek skandalózus háboru legyene a vége három év múltán. Senki -e gondolta, mert akkor még nem tudták eléggé, hogy Bánffy a politikai moralt és a kormányzás elveit Macchiaveitől tanulta.

Mindazonáltal egy kis vizsgáztatás kikerült ebből a sötétségből is. Megtudtuk, hogy az u. n. liberális pártban, csakugyan vannak olyanok, a kik a haza érdekeit még nem áldozták fel sem saját személyi, sem családi érdekeiknek. Es ez különösen azért vigasztaló, mert felesillan annak a reménye, hogy hátha az utolsó órában, mikor az alkotmány koporsóját éppen be akarják szegezni, az erőszakkal elfojtott lelkiismeret még több liberális urból ki fog törni s odakialtja a temetkezési intézet tejének: Ne tovább . . . Zokogva borulnak a *holt-eleven alkotmányhoz*, forró könyökkel még egyszer életre szőlítják s a pribekek ámulva és borzalommal fogják látni, hogy sem a karjuk, sem a kalapácsuk nem volt elég erős arra, hogy egy nemzet kincsét s a hozzáfűzött érzéseket végelesen leszegezzék a napsugár elől. Es ekkor megtörténik a csuda, hogy a magára hagyott, de törhetetlenül küzdő ellenzék a maga szívének melegéből juttat valamit az új disszidensek kebelébe s is kezefogva, mint hatalmas, erős áradat söpri el Bánffyt gyászbuszáival s az ő ördögével, a vén Tiszával s az ettől inaugurált bűnös és erkölestelen *rendszerrel* együtt.

Adja az Eg, hogy mire e sorok az olvasók elé kerülnek, a fentebbiekben kifejezett nagyon is optimista óhajítás kész valósággá legyen. A történelem tanúsága szerint a magyar ugyan egymásközt mindig viszáldokó volt, de ugyan csak a történelem tanítja, hogy mikor végső veszedelemben volt, mint egy ember állott fel s hozott áldozatokat a hazáért. — Most is nagy a veszedelem: a kinek tehát husos fazeka van, ezt; a kinek csak barna kenyere van, ezt tegye fel a békesség oltárára, mert e honnax élni s virulni kell — még vagy talán éppen a Bánffy s Tiszák jóakarattá támogatása nélkül is.

Es most ismét egy idézetet veszünk befejezésül az 1898. jan. 1. számunkból:

„Csak egy tünik ki bizonyosan ebből a zűrzavaros helyzetből: Bánffy minden egyebre jó lehet és alkalmas, csak magyar miniszterelnökségre nem. Rövid uralkodása alatt megteremtette a *törvényszegések korszakát*, veszedelmei terjedésére segítette a *szociálistáknak*, megzavarta a hitéletet és . . . de nem mondunk többet.

Az is bizonyos, hogy az ő esztendőát az újtol nagyon, de nagyon sötét, vastag lepel választja el. Mit fogunk látni a lepel felvonása után? Isten tudja.!“

A virág.

Irta: *Rass Károly.*

Nagy vigyázattal haladtak előre. Julcsa ment elől, mert ő ismerte a járást a patakhoz. Egy darab száraz ág volt a kezében, azzal hajtotta félre az utból a magasra nőtt dudvát, a csalánt, meg a bürköt, a melyek, mint valami őserdő, úgy borították árnyukat az előre haladó gyermekekre. Laci mindenütt Julcsa nyomaiba lépett, egy hajszállal sem merte volna tovább tenni a lábát. Az ő kezében nem volt bot, csak egy darab vajjas kenyér, de azt folyton kellett védelmeznie a Csuvasz kutya jó indulatától, ez képezte u. is a társaság harmadik tagját, de csupa önérdékből csatlakozott hozzájuk: részt remélt az uzonnából.

Meg-megállottak. Egy előhajló csalánt kellett félre tolni, vagy egy-egy pukkantó hataimas törzse állta el utjokat. Ilyenkor csak kerülő utakon baladhattak tovább. A keserű lapú akadályozta legkevesebbé, mert annak nagy lapát levelei alatt minden veszedelem nélkül átbujhattak.

Laci tizszer is megkérdezte:

— De igazán láttad, Julcsa?

A lány mindannyiszor bizonyította:

— Láttam, igazán. Tudod Laci, olyan szép volt, amint a víz elfolyt felette. És olyan szép piros volt a színe.

— Piros?

— Az, olyan piros, mint a Csuvasznak a nyelve, még pirosabb.

Akkor megfordultak és szemlét tartottak a Csuvasz nyelve fölött. Mert a Csuvasz ott nyelvelt hűségesen a hátuk mögött. Megsimogatták szép fekete bársony szőrét, megütötték az okos fejét, s így mondogatták neki: Csuvasz! Csuvasz! Az pedig tűrte a simogatást, de nagyon értelmes pilantásokat vetett a vajás kenyér fehér körvonalaira.

Laci tovább tudakozódott:

— De aztán miért nem tépted le, Julcsa?

— Hát, mert ott van a patak fenekén. Hanem jól láttam, igazán, virág.

— Virág?

A leánya fejével intett igent.

Ismét tovább haladtak. Most már a napsugár sem szűrődött be a recés bürkök levelek közt, mert elérték a fűzest. Itt már nagy fák lombjai fogták fel fölöttük a napsugarat. Itt könnyebben is mehetek.

A Csuvasz elmaradt a bürkök közt. Egy mammut fog szilánkjára akadts a kötötte le figyelmét. Ő legalább annak nézte.

Laci most már nyugodtan átadhatta magát a kérdészködésnek:

— De aztán, hogy nem viszi el a víz azt a piros vira. . .

Julcsa nagyott sikoltott és ijedve fordult vissza, hogy szaladjon. Valamit látott. Laci nem látott semmit, de azért ő is sikoltott és szaladt. Visszefutottak ismét a kerti bürkök közé.

Tanakodtak. Mi lehetett az a bosszú, a mit Julcsa látott? Mert bosszú volt, és olyan, mint a béka. Julesanak még akkor is sebesen vert a szíve az ijedségtől. Lacié is. Még ő bizonyította legerősebben:

— Bosszú volt bizony, bosszú, mint ide az . . .

Akkor vették észre, hogy a Csuvasz lemondva a mammut fog élvezetének gyönyöreiről, nyalagatni kezdte a vajás kenyeret.

— Na, Csuvasz! — sopánkodtak egyszerre.

— És kitálította a száját?

— Ki, de még milyen erősen? mint a hogy az oroszlán abban a nagy könyvben, mikor megeszi a lovat.

És ismét tanakodtak, hogy vajjon mi lehet az a bosszú, a mi olyan, mint a béka, és kitálítja a száját.

Aztán Julcsa gondolt valamit. Odahajolt a fiúhoz és susogva moudotta:

— Tudod mit, Laci?

— Mit?

— Bemegyünk a szobába, kivesszük azt a nagy könyvet, a melyikben az oroszlán úgy eszi a lovat, abban meg-

vannak a többi oroszlánok is, a tehén is, és abban megkeressük, azt a mi olyan bosszú és úgy kitálítja a száját.

— Hát!

Nem akarta megérteni, hogy azt miért?

Julcsa fontoskodva folytatta:

— Aztán, ha megkaptuk, megnézzük, hogy nem mar? Na jó?

Laci a fejével intette, hogy jó.

Visszatértek az alaguton. Csakhogy a nagy könyvet nem találták meg. Föl kellett menni a padlásra Maresához és tőle számba kérni. Aztán leültek a kűszöbre és keresték a mi bosszú és kitálítja a száját. Pedig az, ami bosszú és kitálítja a száját, az ott volt mellettük: Csuvasz kutya. Ő is odatelepedett melléjük, de nem annyira a bosszút kereste, mint inkább az alkalmat, hogy a vajás kenyérhez hozzá férhessen. Épen kitálította a száját nagy vigyázattal, a mikor Laci észre vette az ellenséges szándékot és elkapta előle. Mégis lefejtett egy pár morzsát onnan, a hol az előbb a Csuvasz megnyalta, s odaadta neki.

Julcsa akkor rángatta meg a ruháját és suttogva mutatta:

— Ez az!

— Ez?

— Igen. Épen így le volt feküdvé a földre, ilyen bosszú volt, és kitálította a száját.

Laci megbámulta.

— De nem olyan, mint a béka.

— Nem olyan? hát milyen? Nezd látod, hogy lába van?

— Igen, de vajjon harap?

Ismét fölmentek Maresához. A Csuvasz is elkísérte őket a lépesőig, s a mint a vajáskenyeret távolodni látta, bánatában nagyokat ásított.

Marsa aztán megmondta nekik, hogy az egy kroggyélus: Utánna akarták mondani, de nem tudták, csak a végét jegyezték meg, hogy: gyélus.

— Hát aztán mar?

Ez már kívül esett a Marsa tudományának körén, de egy jó tanácsesal mégis szolgált: a Pista kocsis bizonyosan fogja tudni, mert ő katona is volt.

Lezarándokoltak hát Pistához. Ő aztán meg is moudta, hogy itt nálunk nem mar, csak Boszniában, a hol ő volt katona. Összenéztek.

Julcsa mégis megkérdezte:

— Hát az hol van?

— Mi?

— Az, a mit Pista bácsi moudott.

— Bosznia?

— Igen.

— Hát arra, ni!

— Messze?

— Messze!

Most már mehettek félelem nélkül, mert a gyélus nem mar, csak ott, a mit Pista bácsi moudott.

Ismét benn voltak a bürkök közt, ugyanazon sorrendben, még a Csuvasz sem akart elmaradni. Lassan, nesztelen léptekkel közeledtek ahhoz a helyhez, hol a gyélussal találkoztak. Julcsa háromszor is hátra fordult, s úgy fenyegetett az ujjával, hogy: eszt! most mindjárt ott lesznek. Julcsa egészen előre hajolt, szép lassan félrehajtotta a fűvet;

Laci megállott, hogy ha futni kell, elől lehessen. Csak a Csusvasz nem akarta felfogni a helyzet komolyságát. Odasettenkedett Lacihoz, és beleharapott a vajás kenyérbe. Laci hangosan elnyafogta magát:

— Na, Csusvasz!

Julesa is abban a pillanatban fordult vissza:

— Nincs itt a gyélus!

Aztán szép lassan mentek tovább, mert hátha ott lesz valahol a fűben.

Kiérték a patakhoz. Julesa örvendve tapsolt!

— Itt van né, ott!

— A virág?

— Igen!

Csakugyan ott volt a szép piros virág a patak feekén, nagy zöld levelei kimosolyogtak a kis patak habjai alól, s a mint az apró áram elfolyt felette, a virág még hullámozott is, épen mint a mezei virágok a réten, mikor a fia szellő pajkoskodva megecibálja illatos fejcskéküket, s aztán halk nevetéssel elszalad tőlük.

Leheveredtek a partra a fűbe, s onnan nézték a virágot,

— Milyen piros!

— Es milyen szép zöld levelei vannak!

— Tépjük le!

Laci ráállt:

— Jó!

Csakhogy a part magas, mint Laci, szinte; és a víz is legalább térdig ér. Pedig olyan szépen bóbiskolt nekik a piros virág, a mint a babok elszaladtak felette.

Julesának eszébe jutott valami:

— Most már tudom, Laci!

— Mi?

A leány megmagyarázta:

— Elhozzuk a kicsi széket és itt beengedjük a part szélén, aztán azon bemegyünk a vízbe, és letépjük a virágot Lacinak is tetszett ez a vállalat.

Ismét visszautaztak. Most már Laci állott az élre. Egészen bátor lett, s azért ment előre, hogy ha esetleg vagy egy oroszlán szembe jön, hát ő elkergeti az ággal, legfőképp pedig azért, hogy ha a gyélus utánok találna mászni a fűből, hát ő legyen elől a szaladáiban.

Aztán visszajöttek a kicsi székekkel. Na most már lesz virág.

Leültek a partra, aztán szépen leengedték a kicsi széket a vízbe. Épen az ülődeszkáig értek föl a babok. Julesa levetette a cipőjét és megmagyarázta Lacinak, hogy fogja meg a székek a karját aztán ő rálép a székre, s onnan beereszkedik a vízbe a virágért. A Csusvasz ismét ellenséges szándékkal közeledett a vajás kenyér felé. Laci elkapta előle, de a rángatás következtében a kicsi szék feldült, bele egészen a vízbe.

Megszéppentek:

— Na már most! Elviszi a víz a kicsi széket! Fogjuk meg!

Laci utána hajolt a száraz ággal, s egy kicsit feltartotta, úgy, hogy lebegett a vizen, mint valami hajó. Julesa meg lenyújtotta a fél lábát: hátha elérhetné avval ő is a kicsi széket. A Csusvasz is elérkezettnek vélte az időt a tettek mezejére lépni; kikapta a vajás kenyeret a Laci kezéből és szaladni kezdett vele.

— Na, Csusvasz, na! — nyafogott a fiú. Aztán feltápászkodott s a száraz ággal szaladt utána. A kicsi szék pedig minden kapaszkodó eszköztől meg lévén toszta, uszni kezdett lefelé a vizen. Julesa kétségbeesetten igyekezett a lábával elérni és visszatartani. Hanem egyszer csak paces! beleesuszott a patakba, meg ott is sikamlott egyet a lába, s épen leblt a vízbe. De nem halt meg, csak épen felsziszszent, mikor látta, hogy nincs semmi baj, és a víz is meleg.

— Laci! Laci! Csusvasz! — kiáltotta — benn vagyok a patakban!

A Csusvasz került elő hamarabb, s mert sikerült a vajás kenyér oszonna, jó kedvvel ugrott ő is a vízbe.

— Csusvasz! jaj a virág!

Mert épen a virágra ugrott. Le is tört, s szép lassan kezdett lefelé uszni a fölzavart vizen egy kicsit a part felé. Laci is odaérkezett az ággal a parthoz.

— Né, a virág uszik! — kiáltotta Julesa:

Igazán uszott és mindinkább közeledett a part felé. Most már nem volt levele, ága sem, a Csusvasz letörte. Julesa a babok alá merítette a két kezét és kihalászta:

— Hiszen ez nem virág! mondta, mikor a kezében volt.

— Hát?

— Hát rongy!

— Rongy?

— Az, piros rongy.

— Nem az övé volt a zöld levél?

— Nem.

A víz is megtisztult.

— Né a levél! — mutatta Laci a partról.

Csakugyan a levél volt. Uszott felfelé.

Nem is uszott, csak mászott.

Julesa feléje ment.

— Jujj! — sikoltotta — béka!

Aztán neki szaladt a partnak s megrémülve kapaszkodott a fűbe. Mászni kezdett ő is, mint a levél. Ki is jutott a partra, mert Laci segített neki az ággal.

A Csusvasz pedig mikor meglátta az úszó kicsi széket, utána nyargalt a vízben, megfogta a szájával, diadalmasan cipelte ki a partra a gyermekek felé. Azok elfeledték a virágot. Úgy szaladtak a kutyá felé, örvendezve ölelték meg a nyakát, úgy simogatták és esókolgatták az okos fejét, s úgy mondogatták neki:

— Csusvasz! Csusvasz!

És neki indultak az őserdőnek, melynek leveleit csak úgy égette a forró nyári nap sugar.

A partszéli fűvek pedig és a fűzök bokrai úgy kacagtak, mikor látták, hogy a Csusvasz tekete bársony nadrágja, meg a Julesa szoknyáskája olyan vizes, olyan csatakos.

KÜLÖNFELÉK.

— *Boldog új évet kívánunk t. munkatársainknak és olvasóinknak.*

— *Választmányi ülés. Az erdélyi román. kath. Irodalmi Társulat január hó 4-én délután 5 órakor választmányi ülést tart. Tárgy: a kiküldött bizottság jelentése és folyó ügyek. Az Elnökség.*

— **Kovács Ferenc prélat.** XIII. Leó Pápa öt Szentsége püspök úr ő méltóságának előterjesztésére Kovács Ferenc marosvásárhelyi apátplebanost házi praelátusi méltósággal tüntette ki. E magas kitüntetés az egész egyházmegyében, de különösen M. Vásárhelyt általános örömet keltett. Kovács praelátus úr ő méltósága 1860-ban szenteltetett pappá. Hosszasabban működött mint szemináriumi tanár. 1873-ban a marosvásárhelyi tekintélyes hitközség plebánusává és maroskerületi főesperessé nevezetett ki. Tevékeny működést fejtett ki a közélet minden terén. Ő alapította a Székely Nemzeti Ipar-Muzeumot, alelnöke a marostordai gazdasági egyesületnek stb. Ő méltósága III. oszt. vaskoronarend is lovagja. — Erre vonatkozólag Maros-Vásárhelyről a következő tudósítást vetjük:

Marosvásárhelyi karácsonyfája. Az általános örömet, a mely minden hívő szívét és lelkét betölti Jézus születése ünnepén, fokozta azon örvendetes hír, melylyel az újítás közönséget az ünnep kiváló szónoka *Karácson A/írton* t. főesperes, főgymn. igazgató meglepte. Sz. beszédben meggyőző érvekkel, találó hasonlatokkal mutatott rá az emberiség örömeire, céljára, rendeltetésére s bebizonnyította a karácsonfa gyümölcseit és mindezeket Jézus születéséből magyarázta ki. A megváltó születése felett érzett általános örömmel a meghatottság hangján hozta kapcsolatba ama magas megbizatást, a melyben őt Erdély Főpásztora részesítette, siet is ennek megfelelni annál is inkább, mivel ez az örömhír egy várost, sőt az egész egyházmegyét érte akkor, midőn *Kovács Ferenc* apát-plebanos urat püspök úr előterjesztésére ő Szentsége házi főpapjává kegyeskedett kinevezni. A szónok, mint a kitüntetett egykori tanítványa, a lelkesedés, a szeretet és a hála hangján beszélt, minden szavából kiértett a tiszta lélek nemes vonása, meghatottsága és a megbizatás fontossága. Általános érdeklődés között olvasta fel a szónok a megbízó levelet, a pápai kinevező okmányt, a beteges abbast, nem is sejtve kitüntetését, a váratlan meglepetés lélekzúnyította, sirt, könnyezett; zokogott vele a közönség is. Minden egyes hívő arcán az öröm és szomorúság könnye esordult alá; az öröm, hiszen papját érte a magas kitüntetés, a ki mindene hívőnek; a szomorúság, mert már régóta gyengédkedik szeretett lelkipásztora. Az általános örömet és meglepetést a derék igazgató csattanós fordulattal tetézte, midőn imára szóritotta fel a hívőket a beteges praelátust. A magas kitüntetés híre villámgyorsan terjedt szét, siettek tudósítani ő méltóságát; míg számára hosszú életet kértek, addig a rajongó szeretet hangján éltették Erdély kiváló püspökét. Ad annos annos! O tti M.

— **Személyi hírek.** Döbrössy Alajos a pécsi tanítóképző igazgatója, püspök úr ő méltóságának volt nevelője, dec. 28-án, több napi tartózkodásra Gyulafehérvárra érkezett. Döbrössy úr a püspök úr ő méltóságának szívesen látott vendége. — Pál István a Státus igazgatótanácsának referense dec. 31-én szintén ide érkezett, hogy az új év alkalmából püspök úr ő méltósága előtt az igazgatótanács tiszteletét bemutassa.

— **Lőnhart Ferenc** Isteben boldogult püspök urunknak a kathedrális sirboltjában ideiglenesen elhelyezett földi maradványait f. hó 30-án szállították át a piskii díszes sirboltba. D. u. 5 órakor püspök urunk ő méltósága nagy segédlettel „Liberam”-t mondott elődjének lelki üdvéért a székesegyház kriptája előtt, hol a székeskáptalan, a központi papság, tanárok és szép számu közönség valának egybegyűlve. A Libera elhangzása után gyászcsoesira emelték a koporsót s harangok zúgása mellett indult a nagy halott végső útjának, hová mindnyájunknak azon hő imája kíséri: Nyugodjék békecségen!

— **Karácsonest a papnevelőben.** Mint lapunk utolsó számában is jeleztük, karácson estjéu a kispapok egy szünnmvet adtak elő. A darab címe: „*Krisztus előtt és Krisztus után*” és szerzője Mészáros József hittanhallgató. A darab tulajdonképen drámai jelenetekből áll; így Sokrátés, Izaiás, Herodes életéből egy-egy mozzanatt, továbbá an-

gyalok, pásztorok és a nemzetek hódolatából. Ez alkalomra az intézet nagy terme szépen volt díszítve és benne egy pompás színpad volt felállítva. Az előadás megjelent püspök úr ő méltósága, a káptalau, kebli papság és tanári karok. Ott láttuk továbbá Szántory ezredest és Rónay térparancsnokot, Nemes törvényszéki elnököt, Korhuly bírót, Kádár városi tanácsost és másokat. A közönség érdeklődéssel nézte végig a darabot s közben-közben meg is tapsolta a szereplőket. Megemlítjük, hogy a jelmezek és díszítések Straubert tanár műértő vezetése mellett készítették.

— **Pásztorjáték Szászcsében.** Kellemes és lélekmelő élvezetben részesültek a szászsebesi r. kath. hívek az idei Szentkarácson estjén. Ugyanis az idevaló r. k. iskola gyermekei előadtak egy kétfelvonásos alkalmi pásztorjátékot az iskola helyiségben ez alkalomra felállított színpadon. A nézőtér zsúfolva volt részint a gyermekek szüleiből, részint a helybeli intelligenciából álló közönséggel. Dacára, hogy a szereplő gyermekek közül alig kettő, három magyar, a többi pedig német és román ajku volt, az előadás oly szépen és fényesen sikerült, hogy még a finomabb műizléssel bíró jelen voltak is a legnagyobb megegyedéssel dicsőretil és tussal tüntették ki a kis játékosokat. K. J.

— **A gyulafehérvári oltáregyesület** január 8-án tartja szokásos havi ajátosságát.

— **Római hírek.** A fiatal, 26 éves Perosi igazán hallatlan sikert aratott az egész lefolyt hétén át Rómában „Krisztus feltámadása” című oratoriumával. E fiatal pap Velencében a Sz. Márkus templomának karnagya. Alig egy-két esztendője, hogy első oratoriumaival a közönség elé lépett és máris egész Olaszországban rendkívüli lelkesedéssel fogadják. Miután Velencében és Bolognában bemutaták zeneművét, a római „Circolo di San Pietro” egy jótékonyági estélyen Rómában is megakartá adni tagjának és jótévéinek az alkalmát, hogy a sokat említett kath. művész darabját hallhassák. Ő szentsége megegyedte, hogy Róma egy nagy templomában előadhassák az oratoriumot, melyet egyhangulag a „kath. hit és a művészet diadalának” neveztek el. Perosi megígérte, hogy személyesen vezeti műve bemutatását, mire Róma legkitűnőbb mesterei, a Sixtina híres énekkara, Róma és több olasz város legnevesebb énekesei hihetetlen lelkesedéssel csoportosultak a fiatal pap köré és ajánlották fel neki közreműködésüket. A 300 tagból álló zenekar, a kitűnő zenetanárokból alakult zenekar a legnagyobb lelkiismerettel készült el az előadásra, nem csoda hát, ha egész Róma talpon volt, hogy hallhassa Perosi művét. A belépti jegyek eredeti díjának már kétszeresét, háromszorosát is fizették a városban. Megjelentek a bíborosok, a diplomaták, Rómának színe java. Négyszer egymásután adták elő „Krisztus feltámadását”, minden egyes előadásnál kétszer sőt, háromszor is ismételtették a részleteket. A mikor az első bemutatás után Perosi a zene- és énekar újjonog csapatától kíserve a sekrestyébe ment, eljé siettek Cretoni bíboros és keblére szorította a művészt. Remegve borult a főpap lábához Perosi és mikor az agg bíboros felemelte és újra átölelte, sziláni nem akaró tapsviharba törtek ki a jelenlévők. Valóságos diadalmenetben kísérték ki Perosit kocsijához. Ő Szentsége kitüntető kihalgatáson fogadta a derék művészt, s csakhamar reá kinevezte „in perpetuum” a Sixtina karnagyává. E kinevezéssel együtt megjelent a Sz. Atya egy „motu proprio”-ja is, a melyben Perosi atyjának, a ki Tortona székesegyházának karmestere, a Sz. Szilveszter rendjét adományozta. — Perosinak „Krisztus feltámadása” című oratorium negyedik oratorium Krisztus életéből, még nyolcat szándékozik megszerkeszteni. A mű technikája meglepően egyszerű, eredeti. A szentia és a liturgia egy néhány passzusára épül s fel. előszeretettel használja fel a Gregorianum tiszta nemességét. Perosi újja avarja teremteni az felvilágiasodott egyházi zenét Itáliában. Az ő mély hite, kifogástalan papi élete, szerénysége szép reményre jogosítja fel az újjonog Egyházat. Műértők itelele szerint Perosi ritka tehetség.

I R O D A L O M.

— **Katholikus Egyetemek.** Irta Mihályi Akos dr. Külön lenyomat a Kath. Szemle XII. évfolyamából, Bpest 1898. Ara I. frt. Mihályi Akos dr. *Katholikus Egyetemek* címmel a Kath. Szemle 1898-iki folyamába értekezést írt, melyet külön lenyomatban is kiadott. Az értekezés írja, nem foglalkozik a papnevelés céljait szolgáló külföldi magasabb rendű intézetekkel, hanem csupán azon egyetemekkel, melyekben a világi tudományokat is előadják. Ezek között először a löweni (Belgium) kath. egyetem keletkezésének történetét és jelenlegi szervezetét ismerteti, majd azt a hatást rajzolja, melyet az egyetem alapításától, 1834-től kezdve a belga társadalomra és életre gyakorolt. Itéletét e szavakban összegezi: „Belgiumban virágzó és pezsgő a hitélet; a katolikusok a társadalom és politika minden terén érvényesítik befolyásukat“ (37. l.) Franciaországban kath. szellemű főiskolákat 1875. után kezdtek állítani, de fejlődésüket nagyon gátolja az 1880. törvény, mely kimondja, hogy a szabad főiskolák hallgatói csak az állami egyetemeken működő bizottságok előtt szerezhethetnek államilag érvényes okleveleket. Ennek következtében a katolikus egyetemek (lílei, párisi, angersi, lyoni, toulousei) a világi tudományokban alkalmazkodni kénytelenek az állami egyetemek tanítási rendszeréhez. Hallgatóik száma a fejlődésüket gátló törvények miatt csököl. Svájcban freiburgi kantonjában 1889-ben nyílt meg a kath. egyetem, melynek költségeit a kanton és a város alapítványai és évi segítségei fedezik. — Észak-Amerikában 1889-ben az első kath. egyházmegye 100 éves évfordulójának emlékére állítottak Washingtonban egyetemet, melynek először a teológiai, 1895-ben a bölcsészeti és szociál-polit. karai nyíltak meg. Az értekezés írja bőven ismerteti azon intézményeket, melyet az említett egyetemeken a tudományos élet fejlesztésére szolgálnak; bemutatja mindeniknél a belső életet: a tanítás rendjét, a hallgatók különböző viszonyait, vizsgálatok menetét stb. Az értekezés megírására különben az vezette, hogy „a külföldi katolikusok, papok és világiak az irányú buzgóságának és aldozatkésztségének s az ezekből származott alkotások eredményének és sikerének szemlélése nálunk is aldozatkész lelkesedést keltsen a katolikus tudományosság és hitélet ezen rendkívül fontos ügye iránt.“ (4 l.) Mindenesetre kívánatos volna, hogy Mihályi könyve nálunk is valamely nagyobb szabású mozgalom kiinduló pontja lehetne!

Jegyzőkönyv

az erd. róm. kath. irodalmi társulat választmányi gyűlésről,
1898 dec. 7-én, Gyulafehérvárt.

Jelen voltak: *Uffalusi* József dr. elnök, *Tamási* Áron alelnök, *Bálinth* Gy. titkár, *Vass* A. pénztáros, *Csiky* M. elnök, *Steinicz* E., *Pál* A., *Kóródy* P. dr., *Eröss* J., *Péter* J. dr., *Wagner* S. választmányi tagok és Fogarasi János

Elnök az ülést megnyitván, a november 23-án tartott ez évi rendes közgyűlés jegyzőkönyvét, mely a K-sben szabályszerűen megjelent, hitelesnek jelenti ki, azaz az észrevétellel, hogy a pénztári hivatalnak 1897-ik évről szóló számadása, mely annak idején szintén megjelent a K-sben, a közgyűlés jegyzőkönyvébe is felveendő. Ahoztartásul szolgál.

Jelemti továbbá, hogy *Rass* Károly gimn. tanár és *Kovács* Nándor brassói tanító 1899 jan. től kezdőleg a társulat rendes tagjaivá kívánának lenni. Tudomásul szolgál. A titkár utasítást kap, hogy a felvételi okiratok és alapszabályok egy példányát vezetetteknek küldje meg.

Ez után az elnök jelentést kér a nyilvános felolvasások rendezésére kiküldött bizottságtól, hogy mennyire haladt

munkájában? A bizottság, mely a szept. 26-án tartott választmányi gyűlésen kapta megbízatását, nyilatkozik s bejelenti, hogy a legközelebbi gyűlésen az első felolvasás tárgysorozatot a választmányunk bemutatja. E kijelentést a gyűlés tudásul veszi.

Uffalusi J. dr. elnök ezután tárgyalás alá bocsátja *Kóródy* P. dr. indítványát a K-s külső aláljának megváltoztatása és az alapszabályok módosítása ügyében, mely indítványa a fent idézett közgyűlés jegyzőkönyvébe foglaltva a K-s ez évi 48. számában megjelent és a tagok előtt ismeretes. Az indítvány tárgyalás alá vétetvén, elnök mindezek előtt annak eldöntését sürgeti, hogy a K-s aláljának megváltoztatása 1.) szükséges-e, 2.) hasznos-e, 3.) lehetséges-e? *Kóródy* dr. hosszabb megokolással támogatja indítványát. A tervezetbe vett tetszetős külső forma emelne a lap iránt az érdeklődést, tartalma és a célszerű megosztás által élénkebbé válnék, hirdetésekől még anyagi hasznot nyerhetne a társulat. *Pál* A. a mostani alak megtartását kívánja, *Eröss* J. a szerkesztőség indítványát támogatja, *Fáter* J. dr. egy szerkesztőt és átalakítást sürget. *Bálinth* Gy. az indítvány pontjait összefüggőleg kívánja tárgyalni, mert egyik a másik nélkül úgy is kivihető lenne. *Uffalusi* dr. aggodalmát fejezi ki az iránt, hogy a Közművelődés, mely rendeltetése szerint a társulat közlönye, valóságos hírlappá alakítódjék. Végül szavazás alá bocsátván az indítvány első pontját, a választmány szótöbbséggel a mostani alak fenntartását határozza.

Az indítvány második pontja szintén beható eszmecséret kelt. Az elnök felteszi a kérdést: Szükséges-e a rendes tagsági díjnak 8 koronára való felemelése, mint az indítvány kívánja, és ha szükséges, kivihető-e? A tárgyalás során némelyek feltétlenül szükségesnek tartják a felemelést, úgy okoskodván, hogy a rendes tagok legnagyobb része amenny sem teljesíti azt a kötelességét, hogy évenként legalább egy dolgozatot beküldjön, tehát a jogát is elveszít; ahhoz, hogy egész éven át csupán két forintért kapja a lapot. Aztán figyelemre méltó szempont az is, hogy a tagsági díjnak felemelése lehetővé tenné a kiválóbb munkálatoknak megjutalmazását, a mi megint a munkakedvet és a lap tartalmasságát előnyösen fokozná. Ezzel szemben a más vezetők úgy okoskodnak, hogy a felemelés megrendíthetné a társulatot, a mennyiben lehet attól tartani, hogy többen kiépennek.

Ekkor az elnök egy közvetítő indítványt tesz, hogy t. i. a rendes tagsági díj hat koronára emeltessek; ez indítványban a választmány elterő nézetei találkoznak és *Kóródy* dr. visszavonja indítványát. Így a választmány egyértelműleg hozzájárulván a közvetítő indítványhoz, határozattá válik, hogy a legközelebbi rendkívüli közgyűlésnek ajánlani fogja a választmány a rendes tagok díjának hat koronára való felemelését.

Így az indítvány harmadik pontja tárgyalanná válik és eselik.

A negyedik pont az alapszabályok átdolgozását tartalmazza. A választmány a revisiót elvben elfogadja és annak előmunkálatára egy bizottságot küld ki *Kóródy* dr., *Bálinth* Gy., *Eröss* J., *Péter* dr. és *Wagner* S. személyében. Egyttal feladatává teszi a bizottságnak, hogy a jövő hó elején tartendő bizottsági gyűlésen jelentést nyújtson munkálkodása eredményéről, hogy azt onnan a nem sokára összehívandó rendkívüli közgyűlés elé lehessen terjeszteni.

Végül az indítvány ötödik pontjához a választmány egyértelműleg hozzájárul.

Egyébb tárgy nem lévén, elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére *Tamási* A., *Pál* A. és *Kóródy* P. urakat kéri fel és a gyűlést bezárja.

K. m. f.

Bálinth György,
titkár.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Kóródy Péter dr.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamál Ágoston.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.